

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията:

ВЪЗМОЖНОСТИ НА МЕТОДА „СРАВНИТЕЛНО СКАНИРАНЕ“ (cSM) ПРИ АНАЛИЗА, ВИЗУАЛИЗАЦИЯТА И ПСИХОЛОГИЧЕСКАТА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ ДАННИ ОТ ТИП „ИЗБОР ПО ПРЕДПОЧИТАНИЕ“

Автор: **Ивайло Георгиев Панов**

Написал отзива: **проф. д-р Енчо Недялков Герганов**

Дисертационният труд на Ивайло Панов е задълбочено научно изследване по проблемите, свързани с видовете данни и тяхното събиране и анализ с най-адекватни методи. Докторантът разглежда подробно видовете данни според теорията на Клайд Кумбс и методите за тяхното получаване, като данни „избор по предпочитание“, данни „единичен стимул“, данни „сравняване на стимули“ и данни за „сходство“. За първи път той въвежда метода за сравнително сканиране (cSM), с който да се прави анализ, визуализация и психологическа интерпретация на експериментални данни от четвъртия тип по класификацията на Кумбс, а именно данни „избор по предпочитание“. Той подробно разглежда теоретичните основания за използване на този метод, алгоритмите за анализ на данни чрез него и провежда над 10 експериментални изследвания в неговите рамки. Като прави анализ на получените данни в рамките на този метод, той показва, че това е иновативна технология за дизайн на експерименти и за обработка, анализ, визуализация и интерпретация на психологически експериментални данни. Той оценява този метод като един от най-съществените научни приноси в теорията. Друг важен теоретичен принос е извеждането на нови измерими, съпоставими и интерпретируеми понятия в собствената теоретична база, а именно Вътрешен критерий; Референтен стимул или референтна зона; Структурирано

семантично/признаково пространство; Фактор на съвпадение /F/; Локализация на референтната зона; Размах; Градиент; Равномерното /дифузно/ идиографично разпределение – *тип I*; Идиографичното разпределение „струпване/групиране – *тип II* и др. Друг принос към теорията е доказаната възможност за алтернативно изследване на респонденти с определени когнитивни дефицити или малки деца, за които е затруднено (или практически невъзможно) количественото самооценяване в експериментална процедура. Към съществените приноси могат да се отнесат и новите знания за „избора по предпочитание” като когнитивен процес, а именно:

- Верификация на основополагащия конструкт в метода на сравнителното сканиране – референтния стимул;

- Разкриване на структурата и спецификите на избрани за изследване тримерни признакови пространства на зрителни и акустични стимули;

- Установяване стабилизирането на „вътрешния критерий” в процеса на личностното развитие и израстване;

- Установяване на слаба връзка между стабилността на предпочитанието и тревожността на изследваните лица;

- Построяване на психометрична крива, експлицираща действителното предпочитание за комплексен зрителен стимул, чиито съставни диаметри са в пропорцията „златно сечение“ – спрямо стимул, чиито съставни площи са такива;

- Експериментално установяване на колективна „идеална точка”, чиято сила на „вътрешния критерий” е по-голяма от която и да е от индивидуалните точки;

- Демонстриране на връзката между избора по предпочитание и начина на субективно обследване на зрителни стимули – погледът на изследваните лица се задържа значително по-дълго върху предпочитаните обекти.

Има съществени приноси моменти и по отношение на технологичните алгоритми. Докторантът е разработил компютърни програми за използване на метода за сравнително сканиране в психологическите експериментални изследвания. Множеството експериментални изследвания, описани в дисертацията, и получените от тях данни, анализирани чрез метода на сравнителното сканиране доказват продуктивността на този метод и възможностите му за разнообразни психологически изследвания.

В заключение мога да направя обобщението, че дисертацията на Ивайло Панов е научен труд с нови за науката методи, теоретични постановки и резултати, поучени чрез въведения от него нов метод за анализ и визуализация на психологически експериментални данни – метода на сравнителното сканиране. Предлагам да се даде научната степен ДОКТОР на Ивайло Георгиев Панов.

Проф. д-р Енчо Герганов